

Ministerie van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid

Kinder- en jeugdarbeid aan strengere regels gebonden

Kinder- en jeugdarbeid aan strenge regels gebonden

Kinderen en jeugdigen mogen niet zonder meer werken. In de Arbeidstijdenwet (ATW) en het Arbeidsomstandighedenbesluit, dat voortvloeit uit de Arbeidsomstandighedenwet, staan strenge regels. Voor kinderen van 15 jaar of jonger geldt zelfs een arbeidsverbod. Zij mogen alleen bij uitzondering en dan onder strenge voorwaarden werken. Jeugdigen van 16 en 17 jaar mogen wel werken, maar bepaalde werkzaamheden zijn voor hen verboden. Voorlichting en toezicht is altijd noodzakelijk.

Deze info geeft specifieke informatie over het arbeidsverbod en de uitzonderingen daarop voor kinderen tot 15 jaar, zoals die staan beschreven in de ATW, de Nadere regeling Kinderarbeid, de Beleidsregels ontheffing verbod op kinderarbeid en het Arbobesluit. Daarnaast treft u in deze info informatie aan over de regels voor jeugdigen van 16 en 17 jaar, zoals die staan omschreven in de Arbeidstijdenwet en het Arbobesluit.

Kinderen tot 16 jaar

Het verbod van kinderarbeid

In 1874 werd de "Kinderwet-Van Houten" door het parlement aangenomen. Tot die tijd was het vrij gebruikelijk dat kinderen werkten. In fabrieken, werkplaatsen en in de landbouw werkten ze soms wel 16 uur per dag. Het was slecht voor hun gezondheid en hun ontwikkeling, en bovendien hadden ze geen tijd om naar school te gaan.

Het verbod op kinderarbeid dat sinds die tijd geldt, geldt nog steeds. In de Arbeidstijdenwet is het verbod op kinderarbeid dan ook opnieuw opgenomen. Maar ook de huidige maatschappelijke inzichten en opvattingen zijn in de wet verwerkt.

Uit diverse onderzoeken naar kinderarbeid blijkt dat het doen van activiteiten buiten schooltijd niet alleen negatieve, maar ook positieve effecten kan hebben voor kinderen. Het kan bijvoorbeeld vormend werken. Zo kan een kind wat ervaring opdoen, kijkt niet wereldvreemd tegen de arbeidsmarkt aan en kan sociale contacten leggen. En natuurlijk kan het ook voor kinderen prettig zijn om wat eigen geld te verdienen. Dat blijkt wel uit het feit dat steeds meer kinderen vanaf 13 jaar tijdens de schoolvakanties wat bij zouden willen verdienen.

Hoewel er dus positieve effecten zijn voor kinderen is het van het grootste belang dat kinderen geen gevaar lopen voor hun veiligheid, gezondheid of ontwikkeling. Daarom is het verbod op kinderarbeid in de ATW¹ gehandhaafd, maar wordt er een aantal uitzonderingen gegeven op dat arbeidsverbod. De uitzonderingen gelden alleen voor werken buiten de schooltijd en in vakanties.

¹ Onder kinderen wordt verstaan: personen jonger dan 16 jaar. Voor jeugdigen, personen van 16 en 17 jaar, geldt het verbod op kinderarbeid niet. Voor de 16- en 17-jarigen zijn in de ATW wel speciale normen gesteld t.a.v. de arbeids- en rusttijden. Zie INFO ATW (nr. i 015, nov. '95).

- kinderen vanaf 12 jaar mogen hulparbeid verrichten in het kader van een alternatieve sanctie.
- kinderen vanaf 13 jaar mogen niet-industriële hulparbeid van lichte aard verrichten en meewerken aan uitvoeringen.
- kinderen vanaf 14 jaar mogen lichte hulparbeid verrichten die samenhangt met het onderwijs.
- kinderen vanaf 15 jaar mogen ochtendkranten bezorgen en niet-industriële arbeid van lichte aard verrichten .

Om gebruik te kunnen maken van die uitzonderingen moet wel voldaan worden aan een aantal aanvullende voorwaarden. Deze voorwaarden staan in de **Nadere regeling kinderarbeid**.

Zowel de werkgever als de ouders/verzorgers zijn er voor verantwoordelijk dat deze regels worden nageleefd.

Als er aan alle voorwaarden is voldaan, hoeft er geen vergunning te worden aangevraagd. De werkgever is wel verplicht om de risico's van de arbeid voor het kind te inventariseren en al het mogelijke te doen om gevaren voor het kind te voorkomen. De werkgever moet de ouders/verzorgers van het kind hiervan op de hoogte stellen.

Naast de regels uit de ATW hebben kinderen ook te maken met regels uit het Arbo-besluit. In dit besluit wordt via een aantal bepalingen de veiligheid, gezondheid en het welzijn op de werkvloer geregeld. Kinderen mogen volgens dat besluit geen werkzaamheden verrichten die gevaar opleveren of schadelijk zijn voor de gezondheid. Alle werkzaamheden vermeld in de kaders 'Verboden werkzaamheden' (blz. 20) en 'Bijzondere werkzaamheden: alleen onder deskundig toezicht' (blz. 18) zijn zelfs nadrukkelijk verboden voor kinderen tot en met 15 jaar.

Wanneer de wet en de nadere regels niet worden nageleefd, is er sprake van een "economisch delict". Zowel de werkgever als de ouders/verzorgers van het kind kunnen daarvoor strafrechtelijk aansprakelijk worden gesteld.

Begrippenlijst kinderarbeid

Kind: persoon jonger dan 16 jaar

Jeugdige: persoon van 16 of 17 jaar

Verantwoordelijke persoon

- a de werkgever
- b iemand die over een kind ouderlijk gezag of voogdij uitoefent of in wiens huis- houden een kind is opgenomen (ouders/verzorgers).

Zowel a als b is verantwoordelijk voor de naleving van de wet en de nadere regels.

Klusjes rond het huis en in de buurt

- oppassen bij familie of kennissen
- het wassen van auto's
- helpen bij het rondbrengen van folders en huis- aan-huisbladen
- helpen in een gezinshuishouding
- helpen op een kinderboerderij

Voor alle duidelijkheid: dit is een limitatieve opsomming.

Niet-industriële (hulp)arbeid van lichte aard

Daarmee wordt bedoeld dat de betrokken kinderen alleen hand- en spandiensten mogen verrichten en geen (zelfstandige) productie-arbeid. De inhoud van de arbeid die door de betrokken kinderen wordt verricht en de wijze waarop die arbeid is georganiseerd, moeten waarborgen in zich hebben om de veiligheid, de gezondheid en de ontwikkeling van het kind te beschermen. In de beleidsregel "niet industriële (hulp) arbeid van lichte aard" zijn een aantal criteria gegeven.

Als te zwaar wordt in elk geval beschouwd:

- het tillen van meer dan 10 kg
- het duwen of trekken van meer dan 20 kg
- het langer dan 8 minuten dezelfde werkhouding aan moeten nemen
- het langdurig op de knieën werken

Als gevaarlijk en mogelijk schadelijk voor de gezondheid wordt in elk geval beschouwd:

- het werken aan machines die snij-, knel- of pletgevaar opleveren
- werk waarbij de mogelijkheid bestaat dat een kind met gevaarlijke stoffen in aanraking komt
- werk waarbij er persoonlijke beschermingsmiddelen moeten worden gedragen.

Verder zijn ook werkzaamheden als cassière, werken aan de lopende band, en werkzaamheden in een magazijn bij het in- en uitladen van vrachtwagens niet toegestaan voor kinderen tot en met 15 jaar.

Werkzaamheden die kinderen wel zouden mogen verrichten zijn bijvoorbeeld:

- lichte (hulp)werkzaamheden in een winkel, zoals vakken vullen, het markeren van lege vakken, helpen bij het inpakken, vloer vegen of schoonmaakwerkzaamheden
- lichte (hulp)werkzaamheden in de landbouw, zoals groenten en fruit plukken, lichte oogstwerkzaamheden, het voederen van kleine dieren
- (hulp)werkzaamheden in restaurants en hotels, zoals het helpen bij het bedienen
- (hulp)werkzaamheden bijvoorbeeld bij een manege, op een camping, in een speeltuin, in een pretpark, in een bowlingcentrum, in een museum.

Voor alle duidelijkheid: het gaat hierbij om voorbeelden. Een limitatieve opsomming van de mogelijkheden kan niet worden gegeven, maar de reikwijdte van het begrip "niet-industriële (hulp)arbeid" is met deze voorbeelden wel gegeven.

Kort samengevat: kinderen van 12, 13 en 14 jaar mogen niet-industriële **hulp**arbeid van lichte aard verrichten. Kinderen van 15 jaar mogen niet-industriële arbeid van lichte aard verrichten. Dit mag uiteraard alleen binnen de grenzen die in de tabellen zijn aangegeven.

In ieder geval is werk dat genoemd staat in het kader 'Bijzondere werkzaamheden: alleen onder deskundig toezicht' op blz. 18 verboden.

Uitvoeringen

Hiermee wordt bedoeld het deelnemen aan uitvoeringen van culturele, wetenschappelijke, opvoedkundige of artistieke aard, aan modeshows, audio-, visuele en audiovisuele opnamen.

Arbeid op zondag

Ook voor kinderen tot 16 jaar geldt dat de zondag een bijzondere dag is. In principe wordt er op zondag niet gewerkt. Daar waar u in de schema's ziet staan "**nee, tenzij ***", betekent dat het volgende:

Op zondag wordt geen arbeid verricht tenzij:

- het tegendeel bedongen is en dat uit de aard van de arbeid voortvloeit
- de bedrijfsomstandigheden dit noodzakelijk maken en de werkgever daartoe overeenstemming heeft bereikt met het medezeggenschapsorgaan of bij het ontbreken daarvan met de belanghebbende medewerkers.

Alleen als ouders of verzorgers uitdrukkelijk toestemming verlenen mag een kind op zondag werken.

De nadere regels Kinderen van 12 jaar

Kinderen vanaf 12 jaar mogen werken in het kader van een alternatieve sanctie. Het gaat dan om niet-industriële hulpwerk van lichte en opvoedkundige aard of om een leerproject.

Dit houdt in dat zo'n kind altijd onder toezicht van een volwassene moet werken. In het schema "Kinderen vanaf 12 jaar bij alternatieve sanctie" is weergegeven hoeveel een kind mag werken en op welke tijden dat kan.

Kinderen vanaf 12 jaar bij alternatieve sanctie

minimum dagelijkse rust	14 uur
• in elk geval tussen	20.00 - 07.00 uur
minimum wekelijkse rust	36 uur aaneengesloten
maximum arbeidstijd per dag	
• schooldag	2 uur
• niet-schooldag	7 uur
• vakantiedag	7 uur
maximum arbeidstijd per week	
• schoolweek	20 uur
• vakantieweek	35 uur
maximum aantal gewerkte vakantieweken per jaar	6 weken
pauze bij arbeidstijd > 4,5 uur	1/2 uur aaneengesloten

Kinderen van 13 en 14 jaar

Kinderen van 13 en 14 jaar mogen beperkt werken. Voor deze kinderen is er een verschil tussen hoeveel ze mogen werken in schoolweken en in vakantieweken. In de schoolweken is de hoofdzaak: de school gaat voor. Het is dan ook niet de bedoeling dat 13- en 14-jarigen structureel dag in dag uit gaan werken naast het schoolgaan. Daarom is besloten dat deze kinderen op dagen dat ze naar school moeten, incidenteel, een beperkt aantal soorten werk mogen doen. Op schooldagen mogen 13- en 14-jarigen maximaal 2 uur per dag en maximaal 12 uur per week "klusjes rond het huis en in de buurt"* doen.

Op vrije dagen (zaterdag en eventuele andere vrije dagen) mogen deze kinderen ook andere soorten werk doen. Ook hierbij gaat het om het verrichten van hand- en span-diensten, en dus niet om zelfstandige (productie)arbeid. Ze mogen, zoals dat in de

* Zie begrippenlijst

Arbeidstijdenwet genoemd wordt, "niet-industriële hulparbeid van lichte aard"^{*} verrichten.

13- en 14-jarige kinderen van winkeliers en landbouwers mogen wel op schooldagen maximaal 2 uur per dag en 12 uur per week in het bedrijf van hun ouder(s) helpen, maar alleen wanneer het bedrijf één geheel vormt met het woonhuis van het kind.

Kinderen van 13 en 14 jaar mogen ook meewerken aan uitvoeringen. Hierbij gaat het om het deelnemen aan uitvoeringen van culturele, wetenschappelijke, opvoedkundige of artistieke aard, aan modeshows, audio-, visuele of audiovisuele opnamen. De repetities voor de uitvoeringen worden ook als arbeidstijd gerekend.

In het schema "Kinderen van 13 en 14 jaar" staat aangegeven met welke normen er rekening moet worden gehouden bij het werken van 13- en 14-jarigen. Als kinderen meerdere soorten werk doen, dan moet er rekening mee worden gehouden dat een kind tijdens een schoolweek nooit meer dan 2 uur per dag en 12 uur per week werkt.

Kinderen van 13 en 14 jaar

	klusjes rond het huis en in de buurt	niet-industriële hulparbeid van lichte aard	uitvoeringen
minimum dagelijkse rust	14 uur	14 uur	14 uur
• in elk geval tussen	19.00 - 08.00 uur	19.00 - 08.00 uur	22.30 - 08.00 uur
• in vakanties	19.00 - 07.00 uur	19.00 - 07.00 uur	22.30 - 07.00 uur
maximum aantal werkdagen/uitvoeringen			
• per week	5	5	3
• per jaar			15
maximum arbeidstijd per			
• schooldag	2 uur		7 uur
• niet-schooldag	6 uur	6 uur	7 uur
• vakantiedag	7 uur	7 uur	7 uur
maximum arbeidstijd per			
• schoolweek	12 uur	12 uur	12 uur
• vakantie week	35 uur	35 uur	35 uur
maximum aantal gewerkte vakantieweken per jaar	4	4	4
waarvan max. aaneengesloten	3	3	3
aaneengesloten pauze bij arbeidstijd > 4,5 uur	1/2 uur	1/2 uur	1/2 uur
zondagsarbeid	nee	nee	nee, tenzij*
vrije zondagen per 13 weken	n.v.t.	n.v.t.	4
			zo. werken, dan za. vrij

* Zie begrippenlijst

Kinderen vanaf 14 jaar

Naast de soorten arbeid die kinderen vanaf hun 13de al mogen verrichten, mogen ze vanaf hun 14de ook hulparbeid van lichte aard verrichten in het kader van het onderwijs. Dat mag echter alleen wanneer er een zogenoemde "stageovereenkomst" is gesloten, of wanneer burgemeester en wethouders een verzoek tot vervangende leerplicht hebben goedgekeurd. Een stageovereenkomst moet ook ondertekend worden door de ouder/verzorger van het kind.

Als een kind werkt in het kader van een stage of vervangende leerplicht, dan mag hij of zij in diezelfde week (of weken) geen ander werk verrichten.

Ook voor dit soort werk zijn regels gesteld.

Deze staan in het schema "Kinderen vanaf 14 jaar met stageovereenkomst" afgebeeld.

Kinderen vanaf 14 jaar met stageovereenkomst

minimum dagelijkse rust	14 uur
• in elk geval tussen	19.00 - 08.00 uur
maximum arbeidstijd	
• per dag	7 uur
• per week	35 uur
pauze bij arbeidstijd > 4,5 uur	1/2 uur aaneengesloten
zondagsarbeid	nee

Kinderen van 15 jaar

Vanaf hun 15de mogen kinderen niet-industriële arbeid van lichte aard verrichten. Zij mogen buiten de schooltijd en in de vakanties iets meer uren werken dan kinderen van 13 en 14 jaar. En ook mogen kinderen van 15 jaar iets vaker per jaar meewerken aan uitvoeringen. In de tabel "Kinderen van 15 jaar" (blz. 10) staat hoeveel en op welke tijden kinderen van 15 jaar mogen werken.

Kinderen van 15 jaar

	niet-industriële arbeid van lichte aard	uitvoeringen
minimum dagelijkse rust	12 uur	12 uur
• in elk geval tussen	19.00 - 07.00 uur	23.00 - 07.00 uur
• in vakanties	19.00 - 07.00 uur	23.00 - 07.00 uur
maximum aantal werkdagen/uitvoeringen		
• per week	5	3
• per jaar		24
maximum arbeidstijd per		
• schooldag	2 uur	8 uur
• niet-schooldag	8 uur	8 uur
• vakantiedag	8 uur	8 uur
maximum arbeidstijd per		
• schoolweek	12 uur	12 uur
• vakantie week	40 uur	40 uur
maximum aantal gewerkte vakantieweken per jaar	6	6
waarvan max. aaneengesloten	4	4
aaneengesloten pauze bij arbeidstijd > 4,5 uur	1/2 uur	1/2 uur
zondagsarbeid	nee, tenzij *	nee, tenzij *
vrije zondagen per 13 weken	4	4
	zo. werken, dan za. vrij	zo. werken, dan za. vrij

Vanaf hun 15de mogen kinderen die geheel of gedeeltelijk zijn vrijgesteld van de leerplicht niet-industriële arbeid van lichte aard verrichten. Hierbij gaat het dus niet om het werken naast schooltijd, maar tijdens (een deel van de) schooltijd. Daarvoor gelden speciale regels die in het schema "Kinderen vanaf 15 jaar bij vrijstelling van leerplicht" staan.

Kinderen vanaf 15 jaar bij vrijstelling van leerplicht

minimum dagelijkse rust	12 uur
• in elk geval tussen	19.00 - 07.00 uur
maximum arbeidstijd	
• per dag	8 uur
• per week	40 uur
pauze bij arbeidstijd > 4,5 uur	1/2 uur aaneengesloten
zondagsarbeid	
nee, tenzij * bij arbeid op zondag tenminste	
4 vrije zondagen per 13 weken	
zo. werken, dan za. vrij	

* Zie begrippenlijst

Kinderen mogen vanaf hun 15de jaar ook ochtendkranten bezorgen. In dat geval moet er wel een bezorgovereenkomst worden gesloten tussen de werkgever en het kind. Die overeenkomst moet ook ondertekend worden door de ouders/verzorgers. Het bezorgen van ochtendkranten kan zwaar werk zijn voor iemand van 15, omdat het én heel vroeg voor schooltijd gedaan moet worden én er zwaar tilwerk moet worden verricht. Het bezorgen van ochtendkranten valt door die combinatie niet onder het begrip "niet-industriële arbeid van lichte aard". Daarom is het van belang dat ook de ouders/verzorgers op de hoogte zijn van de bezorgovereenkomst. Zij moeten de overeenkomst dan ook mede-ondertekenen.

Kinderen van 15 jaar mogen ook avondkranten, folders e.d. bezorgen. Dit valt, in tegenstelling tot het bezorgen van ochtendkranten, onder het begrip niet-industriële arbeid van lichte aard (zie daarvoor tabel "Kinderen van 15 jaar" op blz. 10).

Kinderen 15 jaar, bezorgen van ochtendkranten

minimum dagelijkse rust	12 uur
• in elk geval tussen	19.00 - 06.00 uur
maximum arbeidstijd	
• per dag	2 uur
zondagsarbeid	nee

"Kunstkinderen"

Vergunningen voor optredens door kinderen tot 13 jaar

Als er aan alle voorwaarden is voldaan, hoeft er door kinderen van 13 jaar en ouder geen vergunning te worden aangevraagd.

Echter, voor het deelnemen aan uitvoeringen door kinderen tot 13 jaar moet wel een vergunning worden aangevraagd.

Het gaat daarbij natuurlijk niet om uitvoeringen thuis "tussen de schuifdeuren" of op een familiefeestje. Ook voor het meezingen in een kerkkoor in de eigen kerk, of voor het meedoen aan bijvoorbeeld het majorettenkorps of de fanfare is geen vergunning nodig. Dus in situaties waarbij een kind vrijwillig en zonder een overeenkomst meedoet en waarbij er geen financieel voordeel is voor het kind zelf of voor iemand anders, is het niet nodig om een vergunning aan te vragen.

Het is wel nodig om een vergunning aan te vragen als het de bedoeling is dat een kind meewerkt aan bijvoorbeeld tv- of radioprogramma's, films, modeshows, theaterproducties en dergelijke. Als u twijfelt of er een vergunning moet worden aangevraagd, dan kunt u contact opnemen met de regionale Arbeidsinspectie.

De werkgever moet voor het deelnemen aan een uitvoering door een kind jonger dan 13, een vergunningverzoek indienen bij de directeur van de regionale Arbeidsinspectie. Bij het beoordelen van een verzoek zal de Arbeidsinspectie een aantal criteria in acht nemen. Deze criteria staan beschreven in de **Beleidsregels ontheffing verbod van kinderarbeid**. In deze beleidsregels is rekening gehouden met verschillende soorten uitvoeringen en met de leeftijd van het kind.

Voor kinderen tot 7 jaar gelden scherpere (strengere) criteria dan voor kinderen tussen 7 en 13 jaar. Gemiddeld zijn kinderen tot hun zevende jaar nog echt in een speelperiode, ze hebben minder concentratievermogen, ze zijn meer beïnvloedbaar dan oudere kinderen en ze hebben meer moeite met omschakelen van hun vertrouwde thuissituatie naar een vreemde omgeving. Ook in het onderwijs wordt van oudsher de leeftijdsgrens van 7 jaar gebruikt voor de omschakeling van spelen naar leren en het uitvoeren van opdrachten.

Bij het beoordelen van een verzoek zal de Arbeidsinspectie er in eerste instantie op letten of de soort werk niet gevaarlijk is voor kinderen en of het werk geen nadelige invloed heeft op de geestelijke of lichamelijke ontwikkeling van het kind. Het belang van het kind staat voorop.

Ook de werkgever die de vergunning aanvraagt zal de mogelijke gevaren voor het kind moeten inventariseren en aan moeten geven welke maatregelen er getroffen worden om gevaren te voorkomen. De werkgever moet de ouders/verzorgers van het kind hiervan op de hoogte stellen. De ouders moeten immers ook toestemming geven om het kind arbeid te laten verrichten en zij zullen de mogelijke gevaren voor hun kind moeten kennen voordat zij een beslissing nemen.

Als de Arbeidsinspectie twijfels heeft over de gevaren voor de ontwikkeling van het kind, dan kan hij de werkgever om een psychologisch onderzoek vragen.

Als de Arbeidsinspectie een vergunning verstrekt, dan kunnen daar voorwaarden aan verbonden worden. Die voorwaarden kunnen gaan over de maximale arbeidsduur, over de begeleiding en de opvang van het kind bij het werk, over het doel van de uitvoering waar een kind aan mee zal gaan werken en over het eventuele schoolverzuim van het kind. Het eventuele schoolverzuim moet goedgekeurd worden door het schoolhoofd van het kind.

De regels

Kinderen tot 7 jaar

Voor kinderen tot 7 jaar kan een vergunning worden verleend voor het meedoen aan een uitvoering, wanneer het meedoen voor dat kind vooral spelelementen bevat en het kind zelf niet in het centrum van de belangstelling staat (dus bijvoorbeeld bij kinderprogramma's of reclamespots over een familie). Voor één en hetzelfde kind kan, tot het kind 7 jaar is, maar één keer (dus voor één optreden) een vergunning worden verleend.

Kinderen tot 7 jaar

met vergunning:

- 1 max. 1 optreden in deze leeftijdsperiode
- 2 in uitzonderlijke situaties
max. 1 optreden per jaar
- 3 bij serieproducties
max. 4 optredens per jaar

minimum dagelijkse rust

14 uur

- in elk geval tussen

19.00 - 08.00 uur

maximum arbeidstijd per dag

- schooldag
- niet-school/vakantiedag

2 uur

4 uur

zondagsarbeid

nee, tenzij*

Uitzonderlijke situaties

Men kan spreken van een uitzonderlijke situatie wanneer het gaat om uitvoeringen die cultureel, artistiek, wetenschappelijk of opvoedkundig van grote waarde zijn. Of wanneer het gaat om "wonderkinderen" of circuskinderen die bijzondere prestaties kunnen leveren. Ook wanneer een kind mee zou kunnen doen aan een uitvoering voor het jubileum van een school of een vereniging, op een nationale feestdag of aan een bijzondere culturele productie, dan zou men kunnen spreken van een uitzonderlijke situatie.

* Zie begrippenlijst

Alleen als de werkgever kan aantonen dat er vergunningen worden aangevraagd voor een zeer uitzonderlijke situatie, kan er voor een kind tot 7 jaar voor maximaal één keer (dus voor één optreden) per jaar een vergunning worden verleend. Als het gaat om serie-producties, dan kan er een vergunning worden verstrekt voor maximaal vier optredens per jaar. Als de directeur van de Arbeidsinspectie een vergunning verstrekt, dan moet de werkgever rekening houden met het schema hieronder. De repetities voor de uitvoering worden hierbij ook als arbeidstijd gerekend.

Kinderen tussen 7 en 13 jaar

Voor kinderen tussen 7 en 13 jaar kan iets vaker een vergunning worden aangevraagd voor het meewerken aan een uitvoering dan voor de hele jonge kinderen. Het gaat dan om uitvoeringen waarbij de rol van het kind (of de kinderen) beperkt is. Bijvoorbeeld het geven van een interview, het spelen van een bijrol of een figuratierol en het zingen van een lied (alleen of in een koor). De directeur van de Arbeidsinspectie kan voor deze kinderen een vergunning verlenen voor maximaal 12 optredens per jaar. Een kind mag hooguit 3 keer in één week aan een uitvoering meewerken. Alleen wanneer het gaat om uitzonderlijke situaties kan een vergunning voor 15 optredens per jaar worden verleend. Alleen wanneer een werkgever kan aantonen dat het gaat om een uitzonderlijke situatie, kan van dit schema worden afgeweken. Maar dan mag het kind niet meer dan 7 uur per dag en 12 uur per week werken. Het kind mag dan tot uiterlijk 22.30 uur optreden en moet daarna minimaal 14 uur rust hebben.

Kinderen tussen 7 en 13 jaar

met vergunning:

- 1 max. 12 optredens per jaar
- 2 in uitzonderlijke situaties
max. 15 optredens per jaar

maximum 3 optredens per week

minimum dagelijkse rust

14 uur

- in elk geval tussen

21.00 - 08.00 uur

- bij uitzonderlijke situaties

22.30 - 08.00 uur

maximum arbeidstijd per dag

- schooldag

2 uur

- niet-school/vakantiedag

4 uur

zondagsarbeid

nee, tenzij * bij arbeid op zondag ten minste

4 vrije zondagen per 13 weken.

zo. werken, dan za. vrij

* Zie begrippenlijst

Schoolse activiteiten voor kinderen vanaf 12 jaar

Voor kinderen vanaf 12 jaar die op een school voor kunstzinnige vorming zitten kan ook een vergunning worden aangevraagd voor het meewerken aan uitvoeringen. De directeur van de Arbeidsinspectie kan voor deze kinderen een vergunning verlenen voor maximaal 15 optredens per jaar, waarvan hooguit 3 in één week. Ook deze kinderen mogen maximaal 7 uur per dag en 12 uur per week werken. Het kind mag tot uiterlijk 22.30 uur optreden en moet daarna minimaal 14 uur rust hebben. Ook hierbij worden de repetities voor de uitvoeringen gerekend als arbeidstijd.

Voor jongeren van 16 en 17 jaar die willen werken staan er speciale regels in de Arbeidstijdenwet en in het Arbeidsomstandighedenbesluit.

De regels in de Arbeidstijdenwet

Jongeren van 16 en 17 jaar mogen zonder meer werken. Aangezien deze jongeren nog wel (partieel) leerplichtig zijn, mag het werk hen niet verhinderen om naar school te gaan. Daarom wordt de tijd die jongeren naar school gaan meegeteld als arbeidstijd. Ook genieten werkende jongeren van 16 en 17 jaar meer bescherming dan werknemers van 18 jaar en ouder. Ze hebben recht op langere rustperiodes, mogen niet 's nachts werken, niet overwerken en geen diensten verrichten, waarbij ze opgeroepen kunnen worden, de zogenaamde consignatiediensten. In het schema staat hoelang en wanneer iemand van 16 of 17 jaar mag werken.

minimum rusttijden	
dagelijkse rust	12 uur
• in elk geval tussen	22.00 - 06.00 uur
• of	23.00 - 07.00 uur
wekelijkse rust	36 uur per periode van 7 x 24 uur
maximum arbeidstijden	
arbeidstijd per dienst	9 uur
arbeidstijd per week	45 uur
arbeidstijd per vier weken	gemiddeld 40 uur per week (160 uur)
zondagsarbeid	4 vrije zondagen* per 13 weken. zo. werken, dan za. vrij ¹⁾
pauze	aangesloten pauze
bij arbeid > 4,5 uur $\frac{1}{2}$ uur, bij arbeidstijd > 8 uur $\frac{3}{4}$ uur, waarvan $\frac{1}{2}$ uur aaneengesloten ²⁾	
¹⁾ uitsluitend in collectief overleg kan worden afgesproken dat 13 vrije zondagen in een jaar mogelijk zijn	
²⁾ uitsluitend in collectief overleg kan een pauze van een $\frac{1}{2}$ uur of twee maal $\frac{1}{4}$ uur worden afgesproken	

Het Arbeidsomstandighedenbesluit

Het Arbeidsomstandighedenbesluit kent speciale regels voor werknemers jonger dan 18 jaar.

De extra bepalingen voor jeugdigen in het Arbobesluit sluiten aan bij de EU-richtlijn Jongeren. Volgens deze richtlijn moeten jongeren op het werk beschermd worden.

* Zie begrippenlijst

Risico-inventarisatie en adequaat deskundig toezicht

Werken met machines, gevaarlijke stoffen, in afgesloten ruimtes, in de bouw en dergelijke kan gevaren met zich meebrengen, met name voor jeugdige werknemers. Werkgevers zijn verplicht, volgens artikel 5 van de Arbeidsomstandighedenwet, alle gevaren op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn in hun bedrijf te inventariseren en op te schrijven. Ze moeten zich daarbij laten bijstaan door een Arbodienst. Ze moeten verder vastleggen welke maatregelen ze hebben genomen om de gevaren voor hun werknemers zoveel mogelijk te beperken. Het kader Risico-inventarisatie en -evaluatie bevat een lijst met specifieke aandachtspunten voor de risico-inventarisatie en -evaluatie voor werkgevers met jeugdige werknemers in dienst.

Risico-inventarisatie en -evaluatie

Voor werkgevers met jeugdige werknemers in dienst gelden de volgende specifieke aandachtspunten bij hun risico-inventarisatie en -evaluatie:

- Wat is de leeftijd van de jeugdige werknemer(s)?
- Welke specifieke gevaren zijn er op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn voor de jeugdige werknemer?
- Hoe ziet de werkplek eruit?
- Met wat voor stoffen, agentia en fysieke factoren krijgt de jeugdige werkgever te maken en hoe lang moet hij er mee werken?
- Welke arbeidsmiddelen worden er gebruikt en waarom en zijn er veiligheidsbrillen, speciale kleding, helmen en schoeisel aanwezig?
- Wat doet het bedrijf allemaal?
- Hoe is de inrichting en de organisatie?
- Wat voor opleiding hebben de jeugdige werknemers en wat moeten zij nog weten om goed en veilig te kunnen werken?

Bij de EU-richtlijn is een lijst gevoegd. Deze lijst bevat agentia, procédés en fysieke factoren die bij de inventarisatie en evaluatie in ieder geval aan de orde moeten komen. Arbodiensten en arbeidsinspectie kunnen meer informatie hierover geven.

Adequaat deskundig toezicht voor 16- en 17-jarigen

De risico-inventarisatie en -evaluatie geeft de werkgever inzicht in de eventuele gevaren op de werkvloer van zijn bedrijf. Bij de maatregelen daartegen hoort voor werknemers jonger dan 18 jaar altijd adequaat deskundig toezicht.

Het voordeel van deskundig toezicht is dat jeugdigen werkzaamheden mogen uitvoeren die zonder dat toezicht voor hen verboden zouden zijn. Ze maken zich zo de nodige verantwoordelijkheden en vaardigheden eigen, waardoor ze op 18-jarige leeftijd zelfstandig met dat werk aan de slag kunnen.

De inhoud en mate van toezicht zijn afhankelijk van de mogelijke gevaren die de jeugdige werknemer zonder dat toezicht zou kunnen lopen. Hoeveel toezicht er nodig is hangt onder andere ook af van de leeftijd van de werknemer. Iemand van begin zestien heeft over het algemeen meer toezicht nodig dan een werknemer van bijna 18 jaar. Lopen jeugdigen op hun werk specifieke gevaren, dan moeten ze een arbeidsgezondheidsonderzoek kunnen laten uitvoeren. Wat moet worden verstaan onder deskundig toezicht verschilt van bedrijf tot bedrijf. Een blauwdruk daarvoor bestaat niet. De risico's

in het ene bedrijf zijn nu eenmaal veel groter dan in het andere bedrijf. In het kader 'Bijzondere werkzaamheden: alleen onder deskundig toezicht' staan enkele richtlijnen.

Enkele aandachtspunten voor adequaat deskundig toezicht

Voor welke taken is de betreffende jeugdige werknemer het meest geschikt.

- Is hij of zij goed geïnstrueerd over zijn of haar taak? Zo, ja dan kan het werk beginnen. Zijn veiligheidsbrillen, speciale kleding, veiligheidsschoeisel en helmen aanwezig? Gebruikt of past de 16- of 17- jarige deze op de juiste manier toe? Werkt diegene die toezicht moeten houden vlakbij of is die direct oproepbaar? Wordt de werkplek regelmatig beoordeeld? Is de voorlichting en instructie goed bij de jeugdige werknemer overgekomen? Is misschien nieuwe instructie noodzakelijk?
- Kan diegene die toezicht houdt ingrijpen in het productieproces wanneer dat noodzakelijk is voor de veiligheid van de jeugdige werknemer of voor die van andere werknemers?

Verboden werk en bijzondere werkzaamheden

Jeugdigen mogen allerlei soorten werk doen, maar arbeid, die gevaarlijk of schadelijk is voor de gezondheid, is voor alle werknemers jonger dan 18 jaar verboden. Jeugdigen lopen nu eenmaal meer risico doordat ze minder werkervaring hebben. Ook kunnen ze over het algemeen gevaren minder goed inschatten en zijn ze nog in de groei, zowel lichamelijk als geestelijk. Welke werkzaamheden voor alle werknemers jonger dan 18 jaar verboden zijn, staat in het kader 'Verboden werkzaamheden'. Er zijn ook risico-volle werkzaamheden die werknemers van 16 en 17 jaar wel mogen verrichten, maar dan uitsluitend onder adequaat deskundig toezicht, zodat alle gevaar voorkomen is. Deze toezichthouder moet in de gaten houden of de jeugdige het werk goed doet, geen gevaar loopt of gevaarlijke situaties veroorzaakt. Diegene die toezicht houdt moet zelf zeer goed bekend zijn met het werk dat hij zijn 'pupil' opdraagt. Als een werkgever er niet in slaagt om deskundig toezicht zo te organiseren dat het gevaar bij bijzondere werkzaamheden wordt bezworen, dan zijn de werkzaamheden alsnog verboden. (Voor de lijst met werkzaamheden, die 16- en 17- jarigen alleen onder deskundig toezicht mogen doen, zie kader 'Bijzondere werkzaamheden: alleen onder deskundig toezicht'). Voor 12-, 13-, 14- en 15- jarigen is ook al dit werk verboden!

Bijzondere werkzaamheden: alleen onder adequaat deskundig toezicht

Werknemers van 16 en 17 jaar mogen alleen onder deskundig toezicht de volgende werkzaamheden uitvoeren:

- waarbij gevaar bestaat voor instorting;
- aan, met of in de directe omgeving van hoogspanningsleidingen met stoffen die ontploffen, irriterend of bijtend zijn. Of schadelijk met als toevoeging 'onherstelbare effecten niet uit-gesloten'. (Gevaarsaanduidingen horen op de verpakking van stoffen te staan);
- met persgassen, onder druk vloeibaar gemaakte gassen en opgeloste gassen;
- aan of met kuipen, bassins, leidingen of reservoirs waarin zich een of meer van de genoemde stoffen of gassen bevinden;
- met artikelen die kunnen ontploffen, zoals vuurwerk, die artikelen maken of vasthouden;
- het besturen van een trekker en het aan- of afkoppelen van aanhangwagens of werktuigen. 16- en 17- jarigen mogen met een trekker op de openbare weg rijden, mits ze in het bezit zijn van een trekkerrijbewijs;
- met wilde, giftige of andere dieren die gevaar opleveren;
- dieren slachten in een slachthuis;
- saaie zich binnen korte tijd herhalende arbeid, waarvoor de werknemer stukloon ontvangt;
- aan een machine of lopende band staan waarbij de werknemer niet zelf zijn arbeidstempo kan bepalen.

Verboden werkzaamheden

Werknemers jonger dan 18 jaar mogen niet:

- werken met stoffen die zeer vergiftig, vergiftig, sensibiliserend, kankerverwekkend, mutageen en voor de voortplanting vergiftig zijn. (Gevaarsaanduidingen horen op de verpakking van stoffen te staan);
- werken met stoffen die zich in het lichaam ophopen of slecht zijn voor de gezondheid als er lang mee gewerkt wordt (Gevaarsaanduidingen horen op de verpakking van stoffen te staan);
- werken met biologische agentia van categorie 3 of 4. Zie hiervoor het Arbo-besluit;
- werken met of aan kuipen, bassins, leidingen of reservoirs met daarin een of meer van de genoemde stoffen of biologische agentia;
- werken onder overdruk, zoals duiken, in een caisson en in afgesloten ruimten;
- werken met toestellen die schadelijke niet-ioniserende elektromagnetische straling kunnen uitzenden, zoals sealapparatuur, lasers en radarinstallaties;
- werken op lawaaiige plekken. Het geluid mag niet harder zijn dan 90dB(A);
- werken met apparatuur die zo trilt dat het gevaar oplevert voor de gezondheid;
- kinderen van 12 t.m. 15 jaar mogen het werk uit het kader 'Bijzondere werkzaamheden: alleen onderdeskundig toezicht' niet doen.

Voorlichting

De werkgever is verplicht om al zijn werknemers, dus ook die van 16 en 17 jaar, informatie te geven over de risico's die ze lopen bij hun werk. Hij moet ze informeren over alle maatregelen die hij heeft genomen om hun veiligheid te waarborgen en hun gezondheid te beschermen, zoals de aanschaf van beschermende kleding en het afschermen van machines. Elke werknemer, dus ook de jeugdige, heeft het recht de risico-inventarisatie en -evaluatie op te vragen.

Meer informatie

Meer informatie over dit onderwerp is te krijgen bij de Arbodiensten en de Arbeidsinspectie, een onderdeel van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Informatietelefoon, Postbus 90801, 2509 LV Den Haag tel. 0800 9051 (gratis) en bestelfax. 070 - 333 66 55.

**Ministerie van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid**

Directie Voorlichting,
Bibliotheek en Documentatie

Postbus 9080 I
2509 LV Den Haag

B022, juni 2000 - Gratis uitgave
Gewijzigde herdruk

Vormgeving en productie:
Facilitair Bedrijf Postale en
Grafische Aangelegenheden - 73P303